

Benke Kálmán

Tátrai útinapló, 1925

Feljegyzések az 1925. májusi cserkészkirándulásról

Benke Kálmán ondi lelkipásztor, zempléni esperes (meghalt: 1984) mint pataki teológus-diák szorgalmasan és színesen írta naplóit. Több vastag füzet őrzi jól olvasható kézírásos feljegyzéseit az 1920-as évek első feléről. Ezek megelevenítik számunkra az akkori kollégiumi élet hétköznapijait és ünnepnapjait, fényképszerű hitelességgel dokumentálják a kor kulturális és társadalmi arculatát.

A Napló IV. jelzetű füzetének kb. felét teszi ki az 1925 májusában történt felvidéki, tátrai kirándulásuk leírása. Ezt mint a pataki főiskola cserkészei, cserkészvezetői szervezték. Vállalkozásukat cserkésznyelven mozgótáborozásnak is nevezhetnék, bár nem sátrakban töltötték az éjszakákat, hanem olcsó szállodákban, eléggé szoros terv szerint látogatták végig a Felvidék földrajzi és történelmi nevezetességeit. Kirándulásukat különösen jelentőssé és izgalmassá tette, hogy a Magyarország számára tragikus és sokkoló trianoni határmegvonások után első ízben lépték át az új határt észak felé a Felvidékre, amely akkor Csehszlovákiához

tartozott. Ráadásul ezt cserkészruhában tették meg. Útjuk során szinte állandóan érezték a feszültséget, amely a háborút veszített és megcsonkított Magyarország és a háborúból győztesként kikerülő és a történelmi Magyarországból jelentős részt megkapó Csehszlovákia viszonyát meghatározta. Kölcsönösen érzékenyek voltak a magyarok is, a csehek (szlovákok) is nemzeti öntudatuk méltóságára. Az újszerűség eleveenségével élt még a 20-as évek elején mindkét népben az első világháború utáni békekötés. Ezt a magyarok nemzeti tragédiának, a csehek és szlovákok nemzeti diadalnak tekintették. Ez a feszültség vibrál a felvidéki kirándulás leírásában.

Mint ahogyan élményszámba megy a régi, 20. század eleji képeslapokat nézni, ugyanígy élményt jelent az útinapló olvasása. Hiteles társadalomrajza annak a kornak, a különleges helyzetbe jutott felvidéki magyaroknak és nem magyaroknak. Izgalommal teli a kényeszerű hivatalos kapcsolat a cseh csendőrökkel és tisztviselőkkel, nem egyszer kedves találkozásra kerül sor a „tót

atyafiakkal”, a magyar cserkészruhában megjelenő pataki fiúkat tisztelettel és szeretettel köszöntő magyar-zsidó cserkészfiúkkal és természetesen a mindenütt ott levő magyar lakossággal. Az útleírás mindvégig színes és érdekes. Magán viseli a klasszikus útleírás jegyeit: együtt utazunk a pataki cserkész csapattal; az ő szemükkel mi is gyönyörködünk a tájban, rácsodálkozunk a felvidéki kisvárosok utcáira és házáira; részt veszünk a tatrai csúcsok megmászásának veszélyes kalandjában, érezzük a hajnali hideget, és gyönyörködünk a táj vad szépségeiben; együtt érezzük a fáradtságot vagy szomjúságot a hátizsákok súlya alatt tíz kilométereket menetelő csapattal. Különösen érdekes lehet mindez azok számára, akik még ismerhették e felvidéki kirándulás résztvevőit. Némelyikük meghatározó személyiségévé vált a 20. századi magyar reformátusságnak, mint pl. Újszászy Kálmán, későbbi sárospataki teológiai tanár, majd gyűjteményi igazgató, egyházkerületi főgondnok, vagy mint Béky Zoltán, a magyar református egyház püspöke az Egyesült Államokban, az erdélyi magyarok ügyének ottani szószólója. A résztvevők között többen jól ismert lelképásztorai lettek a tiszáninneri egyházkerületnek, mint Benke Kálmán, Hörcsik Lajos, Perjéssy László. Rácz István utóbb pataki tanár, a pataki nép-

főiskola egyik „oszlopmembere” volt, majd Finnországba letelepedve lett európai hírű művészfotós és művészettörténész.

A szöveget eredeti formájában közöljük.

Kassa, 1925. május 11.

Igen nagy utánajárásra végre sikerült megszerezni az útleveleket. Hozta Újszászy Kálmán nagy diadallal május 9-én reggel; végre kezünkben volt mind a 8 útlevél, ahányan mentünk. De csak hétfőn indultunk el. Összeszedtünk pontosan mindent, amire szükségünk lesz az útban, jó csomó kenyeret, szalonnát, meg mindenféle szállítható ételmet összecsomagoltunk a hátizsákba, és jó cserkészfelszereléssel reggel a hét órai kofavonattal elindultunk. Igen szép reményekkel mentünk, az időnk is igen jó volt, a fiúk kedélye meg még elsőbb rangú. Különösen Béky Zoli, meg Perjéssy Laci mulattatták a társaságot. Szántó felé jöttünk a hegyaljai vonaton, mert ott nekem is, meg Vilmányban Hörcsik Lajosnak is akartak csomagot adni. Szerencstől együtt jöttünk Jóskával, ő akkor hazajött. Szántón csakugyan kiszállottunk. Ott vártak Mamukáék az állomáson. A csomagot feladták, de még meg is vendégelték ott az állomáson a többi fiúkat is pogácsával meg sörrel. Onnan folytattuk aztán az utunkat. Váralja

alatt megállt a vonat, és nem bírt tovább menni. Íme az első kaland vagy katasztrófa. Jó sokáig kellett ott várni, amíg részletenként beszállítottak Korlát-Vizsolyba. Vilmányban megint időztünk egy pár percet, amíg Hörsiknek feladták az élelmet. Onnan első osztályon utaztunk tovább Hidasnémetiig. Délután talán 2 óráig kellett ott várni, úgyhogy volt vagy három óra időnk ott. Közben azonban mindnyájunknak megfordult az agyában az a gondolat, hogy hátha nem engednek át a csehek cserkészházában és visszaküldenek. De azért vártunk türelmesen. Majd megettük az első száraz ebédet. Béky Zoli itt a váróteremben ebéd közben mondta el először a hering viccet. Lakott egymással szemben két zsidó, Grün meg Schwarz. Grün kiírja a bolt elé a táblára: hering 6 krajcár. Schwarz kiírja: hering 5 krajcár. Másnap Grün lelicitálja 4-re, Schwarz 3-ra. Erre megijed Grün, átmegy Schwarzhoz: „Szerencsétlen, hogy adhatja maga 3-ért a heringet, mikor nekünk is 4 krajcárban van?” Erre nagy nyugalommal végigsimítja szakállát Schwarz és azt mondja: „Hát van nekem hering? Én csak konkurálok!” Mulattunk rajta, mulatott az egész váróterem közönsége is: két vasutas.

Végre jön a gyorsvonat Miskolc felől. Az útleveleket átadjuk, magunk felkapaszkodunk a III. oszt. kocsiba és el-

helyezkedünk. A legelső találkozásunk a csehekkel; nagyon tartózkodunk minden feltűnéstől. Áttestünk a vizsgálaton, a csomagot meg sem nézik, csak egyet találok. Megyünk is a vonattal. Átmegyünk a határon, beérkezünk, talán Csányba, az első cseh állomásra. Igen érezzük, hogy nem otthon vagyunk már, de azért hallgatunk. Közben nekibátorodunk egy kicsit. Egy cseh vám-
tiszt jön velünk, azzal beszélgetünk. Különösen Hörsik Lajos.

Nem sok idő kell, beérkezünk Kassára. Rendesen felállva, rendben megyünk be a városba a Széchenyi kerten át. Első lépések az óhajtott szent földön. Sokan vannak a kertben, nagy a korzó, az emberek megismernek, hogy magyarok vagyunk. Szállodát keresünk. Az első, amit találunk, bizonyos „Metropol” nevű. Nem tudnak ott sem magyarul, sem németül, csak csehül. Végre megértetjük magunkat. Két szobát veszünk, egy 3 meg egy 2 ágyst. Nagyon drágák, talán 15 cs. kor. személynként. Rettenetes utálatos szoba-asszony van, persze az is cseh. Ott bemálházunk, aztán elmegyünk a rendőrségre az útlevelekkel jelentkezni. Az is megtörténik. Minden rendben megy. De amíg mi eljövünk, a detektívek már a szállodában keresnek, hogy be vagyunk-e jelentve. Aztán a városban sétálgatunk. Én Kálmuskával vagyok. Szerettem volna én is rokont vagy is-

merőst találni, hogy annál kevesebbe kerüljön a szálloda, de nem sikerült. Csak most nézünk széjjel a városban. Gyönyörű Kassa. Csak most látja az ember, amikor egy kicsit szabadon nézi. Csak rengeteg katona van benne. Szinte egymás hátán nyüzsögnek a katonák. Különböfélé öltözetűek, cifra bohócövvel, komitácsi sapkával, meg ki tudná milyen ruhákban még.

Egyszer, amint sétáltunk, hozzánk szegődik egy pár gyerek, hogy ők is cserkészek, roppant szívesen vezetgetnek, mutogatnak mindent, még szállást is akarnak adni, de beteg a püspök (Ficher Colbrie Ágost). Lassanként az összes kassai cserkész eljön. Mindenütt kísérnek. Velünk van a tisztjük, Kemény András is, egy ruhakereskedő fia. Később halljuk, hogy legnagyobb részük zsidó ezeknek a gyerekeknek, és milyen szívesek. Egész este 10-ig velünk vannak. Magyar raj a nevük. 10-kor feködálnék le. Kettőnket azonban Hörcsik Lajossal kitesznek, mert nem vagyunk bejelentve. Elindulunk akkor este szállást keresni. Találunk is ott szemben egyet, egy Engländer nevűt. Ott meghálunk egy kettes szobában. Rossz kis zsidó szálloda. Hörcsik Békyvel gumikabátot akart délután a városban venni. Egy gikszert fogott, mert impregnált helyett deprimáltat kért. Most ezzel húzzuk. Ezt a feljegyzést ott írtam a szállodában pislogó

gyertya mellett. Pár perc múlva megjelent a poloskák rettenetes hada, de azért aludtunk az első nap után.

Tátraháza, 1925. május 12.

De érdekes és változatos ez az élet! Tegnap este még szállodában írtam a naplóm, ma pedig itt Tátraházán egy malomtulajdonos, Lukács György vendégszerető házában. Várjuk a vacsorát, Lukács néni most készíti, addig is feljegyzem ennek a napnak változatos eseményeit.

Reggel jöttünk el Kassáról. Reggel még a szállodában volt egy kedves vendégünk. Hajnalban lehetett még, amikor zörgetnek a szoba ajtaján. Én felébredek, kiszólok: Ki az? - Policájkiáltanak be. Kinyitom az ajtót, belép egy egyenruhás rendőrtiszt korbáccsal a kezében, utána egy civil ember, és igen beszél valamit csehül. Mondom, hogy nem tudok csehül. Beszél németül, kéri az igazolványt. Odaadom az útleveleket, megnézi, de még kérdezet tovább. Én nem tudok neki válaszolni, felköltöm Lajoskát. Ő megmagyarázza magát. Hová mennek? Nach Tátra. Miért? Studienreise. Rendben van. Elmennek. Ez volt az első igazoltatás, később már hidegvérrel vettük.

Felöltözve megyünk a Metropolba, a főhadiszállásra. Az úton találkozom egy szántói ismerős zsidó asszonnyal, Feuersteinnével. A fiúk mondják, hogy

őket is igazoltatták. Együttesen megyünk a dómba. Béky Zolinak egy ismerőse vezet. Megnézzük a dómot, azután jön az öreg sekrestyés, kinyitja a Rákóczi sírját, megyünk oda le. A templom alatt egy üreg körül mindennütt nemzeti színű szalagokkal, koszorúkkal találkozunk. Elfog mindnyájunkat az áhítat. Mi vagyunk lent nyolcan cserkészek, a Zoli rokona, meg az öreg fősekrestyés. Olyan ünnepélyes érzés, amit csak templomban érezhet az ember. Itt még cseh földön! A sekrestyés elmagyaráz mindent. Középen van II. Rákóczi Ferenc sírja, nagy, hatalmas kőkoporsó 1906 óta. Mellette Zrínyi Ilona, a lépcső felé meg nagy Bercsényi Miklós sírja. Beírjuk a nevünket a látogatókönyvbe, akarunk eljönni, én adok a sekrestyésnek 20 koronát is. Én vagyok a pénztáros. Észrevétlenül akarom a kezébe csúsztatni. Visszahúzza a kezét. „Engedjék meg uraim, ez igen nagy pénz. Önöktől nem fogadhatok el pénzt különben sem. Nagyobb öröm nekem, hogy most magyaroknak mutathattam meg a Fejedelem sírját. Majd ha egész lesz az ország, szívesen fogadok el Önöktől is – magyar pénzt. Addig pedig más egyenruhában lássuk viszont Önöket”. Ilyesfélét mondott, de igen érzésből szólt. Adott emlékebe egy kis nemzeti szalagot, másutt úgyszem találunk ilyet – mondta (találtunk mi, csakhog az is a sírban volt), és

adott egy pár borostyán levelet Rákóczi sírjáról.

Már mentünk is ki az állomásra. Útközben csatlakozott hozzánk Kemény András. Most már cserkészházában. Kikísért az állomáshoz. Ott búcsúztunk el tőle és vele együtt Kassától, ahol olyan idegeneknek éreztük magunkat. Kalapunk mellett a borostyán levéllel elhelyezkedtünk a poprádi vonatban. Együtt ültünk mind a nyolcan, egymás mellett. Néztük a vidéket. Gyönyörű helyeken járunk: a Hernád völgye. Hatalmas rétek, körülötte apró faházastót falucskák. Jámbor tótokat látunk, szénát gyűjtenek. Magas töltésen megy a vonatunk, alattunk a rétek, meg mindig mellettünk a Hernád. Kövek, sziklák közt zúg. Az állomások azok a falvak, amelyekről 3. elemiben földrajzban tanultam: Nagylak, Hernádszentistván, stb. Gyönyörű vidék, alig győzünk betelni vele. Két alagúton is átmegyünk. Így megyünk egy darabig. Közeledünk Iglóhoz. Jön Korpona meg egy pár állomás. Mindenütt szállnak fel diáklányok, kereskedelmibe járnak Iglón. Hörcsik Lajos mindenkivel kikezsd. Óvelük is. Elékezd udvarolni nekik magyarul is, németül is. Egyiknek a neve Mártonfi Stefí. Többen is vannak. Iglóhoz közel már látszik a Tátra. A hideg is érződik már. Kihajolunk az ablakon, hogy nézzük a Tátrát, de csak a másik ablakon kinéző lányokat néz-

zük távcsővel, és csodálkozunk, hogy milyen gyönyörű! Egész kedélyes az út. Iglón felszáll az egész kereskedelmi lányiskola a mi kocsinkba. A mi lányaink örülnek, hogy nem kell iskolába menni, mennek kirándulásra Poprádra. Megyünk együtt. Megtudják a tanárok meg a lányok is, hogy magyarok vagyunk, elkezdnek énekelni, de csak csehül. Mi öklünkbe szorítjuk a botot. Rákezdjük-e valami vad magyar nótára? Nem, csendben tűrünk, összehúzódunk, rá sem nézünk a lányokra. Ez hát a magyar fiatalság a megszállt területen! Azért vannak egy páran, akik nem énekelnek. A többiek kárörvendően mosolyognak ránk. Egyszer csak rákezdik énekelni: Szép város Kolozsvár... Mégiscsak magyarok ezek, gondoljuk. Mikor végig éneklük, figyeljük, így fejezik be: Szép város Kolozsvár, hol minden piros, fehér, kékben jár... – cseh színek!

Megérkezünk Poprádra. Délután fél 4-ig kell várni. Most még 12 óra. Addig bemegyünk a városba. Egyszerre 4 megy le, 4 ott marad a csomagoknál. Megnézzük Felkát először. Roppant érdekesek a felvidéki cipszerházak. Mind egyemeletesek. Nagy sötét dufart van alattuk. A városon keresztül folyik a Poprád. Érdekes kis város, mint a felvidéki városok általában. Nálunk falu volna. Bolt, kereskedés alig van. Onnan már igen szépen látszik a Tátra

minden csúcsa, a hó is rajtuk. Onnan szemlélődünk, merre fogunk járni. Felkáról fogaskerekű visz fel a Tátrába. Felkáról átmegyünk Poprádra. Az már sokkal városiasabb kinézésű. Sok bolt, kereskedés, forgalmasabb utcák. Jövünk vissza az állomásra. Útba esik a poprádi hatalmas Kárpátmúzeum. Bemegyünk, végignézzük. Ott vannak az iglói lányok is. Hatalmas egy múzeum, állat-, növény-, meg ásványgyűjtemény. Régiségek, fegyverek igen nagy számban. Beírjuk a nevünket a könyvbe, beírták a lányok is, de mind csehül. Jövünk ki az állomáshoz. Egy gyereket találunk útközben, aki magyarul beszél. Hát te magyar vagy, kisfiam? – kérdezzük, úgy megörültünk neki. A gyerek nem mer felelni. Ruhánkról azt gondolja, hogy csehek vagyunk. Hiszen mi is magyarok vagyunk, mondjuk, te magyar vagy? Magyar vagyok, mondja a gyerek. Adtunk neki egy koronát, úgy örült neki, mindjárt vitte a szüleihez. Érdekes kis epizód volt ez is, azért jegyeztem fel. Nem sokat várunk, megyünk vicinálison Kézsmárk felé. Hörcsik mindenkiel elkezdett németül beszélni, most is egy morva úrral. És megy nekik. Megérkezünk Kézsmárkra. Mint mindig rendes menetben megyünk be a városba. Még szebb és érdekesebb város, mint az eddigiek. Az egyemeletes házak ablakából meglátják, hogy magya-

rok vagyunk. Mi meg nem tagadjuk. Több helyről kendővel integetnek. A városháza mellett lakik Kántor Gézáék rokona. Egyenesen oda megyünk. Szepsiné elénk szalad, igen szívesen fogad. Sötét kapu alatt megyünk be, még sötétebb lépcsőkön fel az emeletre. Lemálháznak, megismerkedünk a háziakkal. Szepsiné két lányával pihenünk egy kicsit, aztán megyünk széjjel nézni a városban. Először is elmegyünk a fatemplomba. 16. századbeli templom, tiszta fából, mégpedig tiszafából. Roppant érdekes faragványok vannak benne, négyfelől a négy evangélista szobra, persze mind fából, gyönyörű festmények, stb. Mellette van a régi iskola. A fatemplomot most már csak húsvétkor használják, minden évben. Nem messze hozzá van az új templom. Már kívülről is hatalmas méretű. Óriási tiszta téglá épület. Bemegyünk oda is. Olvassuk a feliratot: „Eine feste Burg ist unser Gott”. Gyönyörű márvány oszlopok, elől az oltár, két oldalán 2 katedra. A padon mindenkinek a helye megjelölve kis táblával. Sok a Horti nevű. A templomhoz van építve a Thököly sírja. Bemegyünk oda. Ott is körös-körül koszorúk meg szalagok. Megtaláljuk a mi főiskolánk szalagját is. A második fejedelmi sír, amit ma látunk.

Onnan elmegyünk megnézni a temetőt. Már amikor bejöttünk, akikkel leg-

először találkoztunk, a cigányok is azt mondták, hogy azt nézzük meg, igen szép az. Hát mi szép lehet rajta? Bent a városban van, olyan rendes kapu a bejárata, mint minden polgári háznak. De belülről csakugyan nagyon szép. Szinte centiméterre ki vannak mérve az egyes utak, sírok. A legelső a nagy pontosság, mi meglep minket. Minden sír egyforma, ugyanúgy a kerítés, élő sövény, tábla, díszítés mindeniken. Az utak táblával megjelölve. Szépek a katonasírok is. Érdekes, hogy a csehek az elesett katonák neveit is átcehesítették. Vannak ott jó magyar nevek, de azok is csehnek írva. Ezek részint az itteni harcok alatt estek el, részint kórházban haltak meg. Egy érdekes sír-emléket is láttunk: egy nő a rózsatoról rózsákat ejt a földre. Valahányszor meghal a családban valaki, egy rózsát ejt le. Most 3 volt ott. Tiszta bronz emléké. Az is szép volt, hogy tiszta német nevű családoknak magyar feliratát találtuk, és sokszor fordítva is.

Megnéztük a Thököly-várat is, de csak kívülről, mert bent csak kaszárnya van. Visszamentünk Szepsiekhez. Nagyon jól beuzsonnáztunk, kedvesen elbeszélgettünk, aztán estefelé elindultunk Tátraházára. Mártuska, a Szepsiné nagyobbik lánya elkísért. A kisebbik beteg volt, ágyban feküdt. A városon még egyszer végimentünk, amerre jöttünk, az állomás felé. Ott felmentünk egy

fennsíkra. Ott már csakugyan a Tatra lábánál voltunk. Északra is, nyugatra is hatalmas ormok. Akkor ment le a nap az egyik orom felett, bearanyozta a havas csúcsot. Engem mindig valami olyan érzés lep meg ilyen hegyek alatt, mintha rám akarna dőlni minden pillanatban. Az ember parányiségének, függésének az érzete ez. Húvös szél fújdogált, elénekeltük: Füttyül a szél Kézsmárk felett, édes hazám Isten veled. Mártikától is elbúcsúztunk, ő visszament, mi meg folytattuk az utunkat Tátraháza felé.

Mindenütt a fennsíkon megyünk. A Poprád folyón egy szál gerendán megyünk át egyenként. Igen vígan vagyunk. Béky Zoli viccet akar mondani: Hallottátok már a hering viccet? Dehogy hallottuk, mond el! Elmondja még egyszer. Elfelejtette, hogy már elmondta. Ettől fogva mindig azt mondtuk neki, különösen ha nagyon el volt fáradva: Zoli, mondd el a hering viccet! Végre ott vagyunk Tátraházán a malomban. Mi kint várunk, Újszász meg Béky bemennek. Várunk, de nem jönnek. Egyszer csak nagy veszekedést hallottunk. Mindjárt keresztül szúrom, mondja Kálmán. Odamegyünk, megtudjuk, mi történt. Nincsenek itthon Lukácsék, csak egy lengyel szolga meg egy tót szolgáló, azok nem akarnak beengedni. Nem is tudnak magyarul, minket cseheknek néznek. Mit csinál-

junk? Húvös van már és egész sötét is. Visszamenjünk Kézsmárkra? Egész sötét lesz már, meg hol is hálnánk annyian? Várunk türelmesen az estében. Egyszer csak szekézőrgés. Hazajön Lukácsné, de Lukács nem. Végtelenül szívesen fogad, bemelegyünk, vacsorát készít. Igen belakunk belőle. Első meleg étel, mióta eljöttünk. Jól esik magyar szót hallani, meg kávinista képeket látni a falon. Éjszakára ketten a szobában alszanak, mi meg a többiek kint a csűrben illatos széna közt. De nagyon jól esik az alvás, hiszen ez volt a legváltozatosabb napunk!

Tarajka szálloda turistaháza, 1925. május 13.

Ma már kirándulásunk legmagasabb csúcsát is elértük. Fenn voltunk a Téri menházban 2000 méteren felül. Tátraházán a malom mellett zúgott el a Poprád. A nevére még az iskolából emlékszem. „Melyik a leghűtlenebb folyó, fiacskám? A Poprád és a Dunajec.” Mindig ezzel a kérdéssel együtt jutott eszembe a folyó neve. Most itt vagyunk mellette. Reggel jól megmosdunk benne. Jéghideg a vize. De a malom már nem jár. El is adják Lukácsék, ők meg mennek Szepesbélára lakni. Megreggelizünk, búcsút veszünk Lukácséktól, nyolc órakor elindulunk. Tátraházán egy szép tudószanatórium van. Annak a parkján vonulunk keresz-

tül. Aztán kijutunk az útra. Állandóan emelkedünk, szinte lépésenként érzi az ember az emelkedést. Fenyőfát szállító szekerek jönnek velünk szembe, milyen nehéz lehet itt az út! Itt már nincs magyar szó, de nem is lehetett békében sem. Elég baj az, hogy nem is törődtek velem! Egy kicsit jobbra egy hegyre azt mondja Újszászy Kálmus, hogy az már Lengyelország. Az út mellett, ahol elmegyünk, fenyőfákat ültetnek tótok. Itt már más fa nincs, nem is látunk vagy két napig. Hatalmas fenyőerdők, óriási nagy szálfák fekszenek kivágyva bennük. Egy-egy talán kétakkora is, mint egy villanyoszlop. Mindenütt térkép szerint megyünk. Egyszer eltér az út kétfelé. Ez az úgy nevezett „Kézmárki itató”. Mi balra megyünk. Nemsokára beérkezünk Matlárházára. Ez már az előcsarnoka Lomnicnak. Két oldalt szállodák, a nyitott emeleteken, meg a szállodák előtt is nyugágyakon fekszenek a vendégek. Itt rákezdünk a magyar cserkészindulóra: „Fiúk, fel a fejjel, a harsona zeng”, meg: „Szomorúan szól a magyar nóta”. Nem volt szokásunk a tüntetés, jobban mondva mi szerettünk volna, de Újszászy Kálmus nem engedte meg, mégis olyan szívből jött most, hogy „Sírva vigad már a magyar régen”, meg az, hogy „Szól mint a harci trombita, a Lomnic és a Hargita”. Lomnicon ugyanúgy megyünk végig.

A fürdővendégek éljeneznek, kendőt lobogtatnak. Lomnicon utánunk szalad két fiatalember és magyarul köszön, tiszteleg: jó munkát. Pozsonyi fiúk, az ún. magyar rajból, a Kis Kárpátok csapatból. Ez a második magyar csapat a Felvidéken. Nagy kövér, talán zsidó vagy német fiúk, de úgy örülnek a találkozásnak! Egy darabig elkísérnek. Ők voltak azok, akik a győztes jamboree-ista magyar csapatnak, mikor Koppenhágából jöttek haza, átadtak egy csomagot. A magyar határon felbontották. Egy fenyőkoszorú volt benne ezzel a felírással egy szalag: „Ne feledkezzetek el a Kiskárpátok magyarságáról”. Aztán visszamennek a fiúk. Lomnicnál pihenőt tartunk egy református templom tövében. Ez az első református templom ezen a vidéken. Innen már turista jelzéses (kék, fehér) úton megyünk a Tarpataki vízeséshez. Vodapadi a tót neve. Sziklás hegyeken keresztül gyalogösvényeken megyünk. Meglehetősen nehéz és meredek az út. Nagy szerencsénk, hogy az idő jó. Milyen volna itt egy vihart végigélni! Nem jó rá még gondolni sem. Igen bántja a fiúkat az éhség meg a szomjúság. Én hál' Istennek, jól be vagyok rendezkedve erre. Útközben nem szomjazom meg, legalábbis nagyon sokáig tudom túrni. Béky Zoli nagyon hamar kifárad, ő különben is tüdőcsúcshurutos volt. De a többiek bírják.

Hörszik, Kántor, Rác Pista meg én is elől járunk. Jó 2 órás út után megérkezünk a vízeséshez. Már vagy 200 méterről hallhatjuk a zúgását. Közvetlen mellette meg alig hallja az ember a beszédet. Több emelet magasságból sziklából ki és sziklákra le zuhog a víz. Valami csodás látvány. Olyan erővel esik, hogy több méterre is csupa víz minden a freccsenéstől. Ez hát a magyar föld zenéje. De sokszor láttam lefestve képen ezt a vízesést! Iskolás könyvekből eszembe jutott ez a kép. Most itt állok én is a hídon, amely előtte van, és gyönyörködöm benne. A fiúk odébb lepihentek, esznek, de a víz ihatatlan, olyan hideg. Meg kell előbb melegíteni.

Én Rác Pistával elmegyek szállást keríteni. Szemben tábla mutatja, hogy ott a Zerge (Kamzik, Gemse) szálloda. Elmegyünk megkeresni. De nem találjuk, helyette találunk egy egyemeletes házat, tele ágyakkal. Ez is valami turista tömegszálloda. Bemegyünk, végigjárjuk az összes szobáit, sehol egy lélek sincs. Kiabálunk, füttyülünk, sehol senki. Vagy kétszáz lépésre egy másik ugyanilyen ház. Ott sincs senki. Az út még feljebb vezet, azon tovább megyünk. Találunk egy szép, új szállodát vagy vendéglőfényt. Felmegyünk egy gyönyörű étterembe. Rác Pista tud németül, őt készítem elő beszélni. Előjön egy főúrféle. Elmondom neki ma-

gyarul, honnan jövünk, mit akarunk. Megérti, sőt igen megőrül, hogy patakiak vagyunk. Az ő sógora is ott lakik. Steindorfer rendőrkapitány. Felhívjuk a fiúkat, lepakoljuk a hátizsákot, megébédelünk, pihenünk egy darabig. A szobánk is gyönyörű szép. Mi vagyunk az első lakói még. Egymás felett három ágy van, igen örülünk neki, azonfelül még nagyon olcsó is, talán 5 korona fejenként.

Nem sokat pihenünk, az a célunk, hogy még ma délután megjárjuk a Lomnici csúcsot (egészen a tövében vagyunk, mintha pont a fejünk felett volna, pedig milyen messze van még ide!), és itt maradjunk éjszakára. El is indulunk, persze mindenütt turista úton. Béky Zoli nem jön fel. Azalatt lemegy Tátrafüredre az útleveleinkkel, és bejelentkezik a rendőrségen. Mi egy darabig a vízesés mellett megyünk, amelyik mindig visszatér. Jön a Sátán vízesés, óriási vízesés különböző nevek alatt. Egy helyen hídon megyünk át rajta. Ott is igen magasból zúg a víz. Felfröccsen, és olyan, mintha esne az eső; a nap keresztültűz rajta, állandóan szivárványt mutat. Azután megyünk feljebb, néha mozognak lábunk alatt a sziklák, fogódzni kell az embernek, hogy le ne zuhanjon a mélybe. Már a fenyőket is elhagyjuk, állandóan emelkedünk sziklás szerpentin utakon, csak néha-néha látszik egy-egy törpe fenyő-

bokor, azután az is eltűnik. Itt él a zerge, meg a barlangi medve, de mi nem találkozunk velük szerencsénkre. Alattunk rettenetes mélységek, felettünk igen-igen nagy magasságban feltűnik a Téri ház, telefon is vezet oda. Útközben találkozunk is vonaljavító emberekkel. Feljebb, mindig feljebb, egészen a felhők közé. Először majd meggyulladunk, de azért megyünk. Elöl Hörcsik, Kántor meg én, utánunk vagy 200 méterrel a többiek. Egyszer nagy sokára előttünk a ház, de közben már hómező. Kimelegedve lemegyünk a hóba, neki a meredeknek. Alig bírunk felmászni, majd visszaacsúsunk. Néha térdig süppedünk a hóba. Rajtunk csak a könnyű kis cserkész nadrág meg cserkészing. Végre fenn vagyunk a házban. Éppen akkor jöttek oda emberek, még csupa víz minden, csak most ásták ki a hóból. A masinánál fűtenek, odamegyünk melegedni, de majd megfagyunk. A hótól csupa csuromvizesek vagyunk. Az ottani emberek is a pokrócba burkolóznak, hogy meg ne fagyjanak. Nemsokára megérkeznek a többiek is. A hideg -2 fok, de azért süt a nap. Alattunk hó meg gyönyörű kilátás egész Iglóig, vagy még tovább. 2011 méter magasan vagyunk. Ma 1000 méternél többet emelkedtünk. Igen erős, éles a levegő. A menház körül tavak, az ún. Öt tó. Szeretnénk havasi gyopárt szedni, de itt nincsen,

kiszedték gyökerestől a diktatúra alatt meg a republika alatt. Messze van ide, egész a Lengyelhágón. Ott is maradhatnánk a menházban, az emelet tele van ágyakkal, de menni kell vissza a lakásunkra. Megiszunk egy feketekávé vagy teát, nem tudom, mi volt, fizetünk érte személyenként 6 koronát. Mi vagyunk ebben az évben az elsők, akik feljöttek ide. Megírunk egy pár levelezőlapot onnan emlékebe. Érdekes, hogy a fát egész Kézsmárkról gyalog hozzák ide fel. Esteledik már, a nap is megy le, mire indulunk visszafelé azon az úton, amerre jöttünk. Nekem a botom egy kis erecskében lecsúszik, a víz leviszi. Vagy 20 méter kell utána csúszni lefelé, mire megtalálom. Útközben megtaláljuk a Zerge szállót. Igen kifáradva érkezünk a szállásunkra, ott vár Béky Zoli, ott udvarol Laurának, a német hölgynek szótárból. Kellemesen be van fűtve, lábat is moshatunk. Pazar kényelem. No most kialusszuk magunkat. Hamuka (?) előveszi a Kant stúdiomot és tanul. A kedélyünk elsőrangú.

Igló, 1925. május 14.

Nagyon fárasztó út után érkezünk meg Iglóra. Nem itt kellene ma este lenni, mert Lőcse volt a mai célunk, de mégis itt maradtunk.

A Tarajka szállodából reggel indultunk el a Csorba-tó felé az országúton. Hogy annál kellemesebben gondoljunk a tar-

ajkai időzésre, reggelire vettünk tejet. Milyen nagy dolog volt, Istenem! Meleg tejet reggeliztünk, nem szalonnát kenyérrel, mint egész út alatt. De fontos, hogy enivalónk még volt. Mindjárt a Tarajka alatt az útkanyarulatnál találtunk egy emlékművet. Szilágyi Dezső hatalmas emléklakettje bent a sziklában, bronz domborműbe vésve. Csoda, hogy a csehek nem bántották. Aztán átmentünk Füreden. Ó-, Új-, meg nem tudom milyen előnevű Tátrafüredek. Hatalmas szállodák, amilyeneket még nem láttunk. Egy óriási most épül az utunktól balra. Jókor reggel megyünk, a vendégek még nincsenek kint, nem sokat látunk. De a nap már most is rettenetes erősen vág. Általában égtünk az egész tátrai út alatt. Le is sültünk rettenetesen, ahol nem fedett ruha.

A Tátrának legrégebb, de a leglátogatottabb helye is Füred. Közvetlen közelében van minden híressége. Füredet elhagyjuk, nem messze jön Tátraszéplak. Kicsi, de nagyon kedves hely ez is. Az út oldalán élő, vágott sövény dísznövényekből. Persze mi mindenütt csak a fő úton megyünk, nem látjuk, bent milyen a hely. Itt egy boltban, illetve bazárban bevásárolunk egyet-mást. Nagyon sok bazár van a tátrai fürdőhelyeken. Mindenféle csecsebecsét, emléktárgyakat árulnak emléknek. Mi levelezőlapot meg gyopárt veszünk.

Szégyenszemre itt kell megszerezni boltban, de hát eddig nem találtunk, és több időnk nincs keresni. Mindenütt elsőrangú, kiépített műút vezet. Még most is állandóan építik sok helyütt; ez az ún. Klotild út. Cigány kötőrök dolgoznak az utakon, tőlünk bagót vagy pénzt kérnek tótul. Beszélj magyarul, mondjuk nekik, de csak bámulnak, meg sem értik. Jönnek Felsőhágó, meg nem tudom, milyen telepek még. Ettől kezdve az út meglehetősen egyhangú. Rettenetes napsütés, égető hőség van, az úton nincsen semmi változatosság, úgy hogy eléggé fáraszt. Elétűnik a fogaskerekű is. Miért nem mentünk azon? Sokba került volna elsősorban, meg nem néztük olyan nagyra az utat. Most csak bosszant, ahol meglátjuk, és irigyeljük azokat, akik bent ülnek. Úgy dél felé mégis odaérünk, Hörsik meg én.

Elöl egy hatalmas szálloda: Kriván. Mellette több kisebb épület, posta, bazár, vendéglők, stb. Az épület háta megett pedig a várva várt Csorba-tó. Igen ki vagyunk dülve. A hátizsák csak lefordul a hátunkról, mikor leülünk pihenni. Fél óra múlva jönnek a többiek is. Pihenünk egy keveset, aztán szétnézünk a tavon. Óriási nagy kiterjedésű, de a fáradságtól nem megyek körüljárni. A víz lehűti a levegőt, elég hűvös is van. Készültünk, hogy meg is fürdünk, de most még fázunk is. A

pénztárunk még megengedte, hogy mindnyájan megegyünk egy levest. Felmegyünk a Kriván szállodába. Tele van lengyel vagy cseh vagy morva kirándulókkal, talán diákok, olyan kinézésűek. Letelepszünk mi is, és megesszük a mi szerény levesünket, ők vígan esznek-isznak. A Kriván igen előkelő berendezésű lehet. A szomszéd teremből valami cseh zene szól, nagy ott a sürgés-forgás. Az ablakból a kilátás rettenetes zord fenségű hegyekre néz. Zord sziklák, felettük havasok, meg sötét felhők, de semmi más. Annál szebb a kilátás a szálloda elől a Vág völgyére. Ott van Liptó, az igazi Tótország. A Vág nem látszik, de az egész vidék csodás odalent. Óriási magasban lehetünk idefent, és alattunk igen-igen mélyen falvak, mezők, csupa zöld minden. A Hernádvölgy mellett még ez a legszebb táj, amit láttunk, a Vág völgye. Nem sokáig időzünk ott, megyünk gyalog vissza Csorbára, hogy elérjük az állomáson a vonatot. Mindenütt a fogaskerekű síne mellett megyünk. Egyszer át akarunk vágni egy tisztásnak látszó helyen. Neki is megyünk bátran. Amint megyünk egy darabon, emberekkel találkozunk. Messziről látjuk, hogy tót munkások, valamit kapával ottan. Amint meglátanak minket, rettenetesen káromkodnak, és kapával akarnak nekünk jönni. Nem értjük a dolgot, és készítjük a cserkész-

botot, ha védeni kell magunkat, tudjunk szűrni. Odébb megyünk, meglátjuk, hogy kis fenyőcsemetéket ültetnek, ki ne tapossuk őket, erre nem szabad járni. Odébb húzódunk, kitérünk nekik, de félünk, hogy utánunk rohannak.

Leérünk békén a csorbai állomásra. Mai neve Strba, a tóé Strbské pleso. Érdekes állomás, lefelé kell menni a vonatba, az állomás magasabban van. Nem sokára jön a vonat, s mi vonattal lemegyünk Iglóra. Ott futólag látjuk azokat a lányokat, akik a vonatban énekeltek nekünk. Az a tervünk, hogy elmegyünk Lőcsére még most este, és holnap vissza Iglóra, innen pedig Dobsinára. De a vonat későn megy, meg mit csináljunk ilyen későn Lőcsén, hol kapunk szállást? Ezt a tervet elvetjük. Iglón az állomással szemben van egy szálloda. Oda megyünk be, s két szobát veszünk ott. Aztán kimegyünk a városba szétnézni. A kaszárnya előtt a fiúknak letiszteleg egy cseh baka. Miskolci kereskedelmista cserkész volt ő is. Mecenyétre (?) való, hát besorozták a csehek. Én bemegyek Hornicsekékhez, csak a kapu alatt beszélek az édesanyjával. Ő Pesten van valami hivatalban. Böszörményen volt osztálytársam. Nagyon csinos kisváros. Már nem olyan tipikus felvidéki külseje van, mint a többi szepes városnak, inkább földszintes, de nagyon rende-

zett, utcái is szélesebbek, néhol parkírozottak. Olyan benyomást tesz, mint Nyíregyháza nagyjából. A főutca közepén van a katolikus templom, városháza, színház, stb., mint Felvidéken szokás. A katolikus templomban valami esküvő van, bemegyünk végignézni. Megnézzük még a gimnáziumot, a híres iglói diákok színhelyét. Este sokáig sétálunk a városban, bent a vendéglőben megiszunk egy pohár sört is, azután nyugovóra térünk. Úgy elfárad az ember az egész napi út alatt, de Iglón a változatosság újra friss erőt ad az embernek. Alaposan csípnek a szállodai melléklakók. Holnap nagy út áll előttünk Iglóról Dobsinára.

Dobsinai jégbarlang turistaháza, 1925. május 15.

Ez is egy nagyon fáradtságos napunk volt. Iglótól Dobsináig jöttünk ma gyalog. Jókor reggel keltünk Iglón, hogy korán indulhassunk. Itt is megreggeliztünk a vendéglőben, tejet vettünk. Az élelmünk már elfogyott. Este ettük meg az utolsó kenyeret, szalonnánk még maradt bőven vagy másfél napra, de kenyereink nincsen. Én elmegyek a városba és beszerzek kenyeret. Mikor már így felszereltük magunkat, elindulunk a vendéglőből. Most látjuk napali világosságban a várost. A kaszárnya előtt is elmegyünk. Csak úgy komáznak a bakák az altisztekkel, sem-

mi katonai fegyelmet nem látunk. Igaz, hogy itt nem sok magyar van. A magyarakat inkább csehországi városokba viszik. Keresztül megyünk a városon, szép fasor vezet Iglófüredig, amely egy szép fürdőtelep kinézésű hely. Nem hasonlítható a tátrai fürdőhöz, inkább csak olyan kirándulóhelyféle. A nap igen erősen vág, kezdünk már most elfáradni, pedig még most csak Igló határában vagyunk. Mikor leszünk még Dobsinán? Útközben kérdeztük az emberektől, mikor érkezünk Dobsinára. Egyik azt mondja 2 és fél óra múlva, a másik meg este 6-ra. Milyen óriási eltérések! Nem tudnak távolságot mérni.

Iglófüreden túl folyik egy kis patak, Taubritz a neve. Ott pihenőt tartunk, előbb mind megfürdünk a patakban, azután szűk egy órás pihenőből erőt nyerve folytatjuk utunkat tovább. Mindenütt erdők, hegyek közt megyünk, de legtöbbször hegynek fel. Útközben találkozunk fát irtó telepes tótokkal. Merre kell menni Dobsinára? – kérdeztük tőlük. Nem tudnak a jámborok magyarul, nem értik. Dobsinát sem tudják merre van, nem idevalók ők sem. Egy darabig cél nélkül kószálunk az erdőben, majd jó útra találunk: turista jelzés mutatja az utat a dobsinai barlang felé. Innen aztán azon megyünk. Egy igen meredek hegyhez érkezünk, a neve Teufelkopf – Ördögötető. Azt kell

megmászni és átmenni rajta. Nagyon nehezen kapaszkodunk fel. Csak néha jut eszünkbe nekünk is viccelni és mondani Békynek, hogy mondja el a hering viccet. Szegény, ő különösen nehezen jön. De nehéz is volt az út felé. Fent aztán pihenőt tartunk. Mennyivel könnyebb lefelé menni! Szinte visszanyerjük a kedvünket. Onnan már sokkal könnyebb az út, de a térképről látjuk, hogy még igen messze vagyunk. Egyszer kijutunk a hegyek közül, előttünk van két falu: Szentistván és Szurikfalva. Ez a vidék teljesen a Koburg hercegek birtoka. Szurikfalván keresztül megyünk. Egy kis falusi boltba bemegyünk, veszünk kenyeret meg savanyú cukrot szopogatni. Persze ott is csak mutogatjuk, hogy mi kell. Onnan sziklás hegyek közt visz az utunk Dobsina felé. Sztrauna előtt egy kocsmaféle előtt egy öreg parasztasszony áll. Megszoktuk az utunk alatt, hogy mindenkinek magyarul köszönünk, persze legtöbbször túl felelték rá. Most is magyarul köszönünk, és csodálatunkra magyarul köszön az öregasszony is. Beszédbe elegyedünk vele. Elmondjuk, hogy kik vagyunk, ő is elmondja az életét. Körtvélyesen lakott, ahol Lükőék, de meghalt az ura, ide kellett jönni a testvéréhez. Szegény elkezd sírni, hogy itt kell most már meghalni neki ezek közt a sziklás hegyek közt, nem mehet

vissza Körtvélyesre, ahol született. Mondjuk aztán neki, hogy egy faluban lakunk Lükőnéekkel, kezdi ő is dicsérni, hogy milyen jó pap volt, milyen szépen beszélt. Emlékszik még arra is, mikor a templomot felszentelték, és az esperes átadta neki a kulcsokat. Kérdezem aztán, hogy a néni református? Nem – mondja, én zsidó vagyok. Nagyon csodálkozunk rajta, el sem akarjuk hinni neki.

Nemsokára következik Sztrauna. Maga a falu csak egy pár házból áll, ellenben van ott egy vaskohó, de most már le van szerelve. A martinkemencéről látjuk, hogy ott olvasztottak is vasat. A csehek aztán leszerelték. Korponán is ugyanúgy van. A vaskohónál eltér az út, egyik a városba visz, a másik a barlangba. Mi a barlang felé megyünk. Ott már megint csodaszép az út. Ez a Sztraunai völgy, vagy Gölnic völgye. Jobbról óriási sziklák, tiszta kopárak, csak a tetején vannak fák. Látszik, hogy mesterségesen van idevágva az út. Balról mindenütt az út mellett a Gölnic folyó. Itt már kellemes menni még kifáradtan is. Az út is gyönyörű, meg hús, kellemes idő is van a folyó partján meg hegyek között. Egy helyen elérünk a sziklakapuhoz. Egy óriási szikla állja el az utat. Megkerülni nem lehet, mert ott a Gölnic folyik. Át van vágva a szikla, most egy gyönyörű természetes kapu képét mutatja. Felette e

tábla: „Téged Koburg Ferdinánd e sziklák dicsérnek”. Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Egylete állította a táblát oda. A sziklakapu után ugyanolyan gyönyörű az út. Találkozunk a jégbarlangi kalauzzal, azt mondja, ő este jön vissza, akkor még megmutatja a barlangot. Itt is tartunk egy pihenőt. Hörcsik meg Rácz, akik előre eljöttek, megfürödnek a Gölnicben. Még egy meredek dombot kell megmászni, hogy a barlangba eljussunk. Utolsó erőnket szedjük össze, s úgy megyünk fel rá. De akkor már éhesek is vagyunk nagyon, a Tautnitz patakánál tartott pihenő óta nem ettünk semmit. Már délután 4 óra.

A hegyről leereszkedünk, s ott vagyunk a vendéglő előtt. Előtte szép mező, benne szökőkút. Több szinten is lakások, meg az emeleten is, turistaszobák is. A vendéglős egy Fejér Endre nevű magyar. A várostól bérlti a barlangot. Kapunk tőle turistaszobát, úgy látszik kényelmes lesz. Utánanézzük, hogy mit együnk. Kenyerünk van még egy kevés, amit Iglón vettünk, de már az sem sok. Szalonnánk van még elég. Hol vegyünk kenyeret? A vendéglős magában kenyeret nem ad, azért, hogy más is fogyjon nála. Kieszelünk egy tervet. Összebeszélünk a cselédekkel, hogy ők majd adnak kenyeret egy pár koronáért. A vendéglőst a fiúk lefoglalják, beszélgetnek vele, azalatt én

meg Hörcsik bemegyünk a konyhába, gumikabátunk alá vesszük a kenyeret, s visszük fel a fiúknak. Felszabadítjuk azokat is, akik a vendéglőssel voltak elfoglalva. Elkezdtek vitatkozni velem, hogy 30 vagy 23 kilométer ide Igló. Csak azért vitatkoztak, hogy húzzák az időt.

Most mi a tervünk már másnapról? Nem tudjuk, hová menjünk. Rozsnyóra megyünk egyelőre, onnan a Szádelői völgyre, de a fiúk nagyon ki vannak fáradva, nem akarnak jönni. Este egész sötét van már, mikor megjön a barlangi vezető. Megyünk vele a barlangot megnézni. Hegyre kell felmenni, tekervényes utakon, elől megy a vezető, utána mi. Kinyitja a barlangot, amelynek egy kapuja van kívül, aztán megyünk be a barlangba. Villanyvilágítás van benne, így gyönyörű szépen látszik minden. A jég csak úgy csillog a villanyfényben. Elöl a kisterembe megyünk, onnan a nagyterembe, ott van az oltár, kint meg egy pár gyönyörű alakzat. Nagyon gondosan, rendben van tartva a barlang. Lépcsők, utak, fűrészporral behintve, hogy el ne essék rajta az ember. Lemegyünk ott egy hosszú lépcsőn, onnan valami csodás visszanézni. Mint egy mesebeli csodás trónus. Átlátszó jéghegy közepén a lépcsők vezetnek fel rá. Gyönyörű helyek, maga a barlang egész kis helyen fekszik, de nagyon rendes. Az Aggteleki-

barlang óriási terjedelmű (kb. 8 km), de nincs ilyen rendben tartva, meg nagyon fárasztó is. Kívülről a barlang elől szépen látszik a Királyhegy vízválasztó hegye. Visszamegyünk aztán a szállásunkra. Halljuk, hogy itt van a vendéglőben Timár Ila meg a húga, Kató, miskolci színésznők. Kényelmes szállásunk van, most is jól kipihenhetjük magunkat.

Rozsnyó, 1925. május 16.

A Weinberger vendéglőben igen nagy drukkolások közt fekszünk le. Lent a vendéglőben ott voltak a cseh tisztek, és mi magyar nótákat énekeltünk ottan. Igen meg vagyunk most ijedve. Ma reggel a dobsinai jégbarlang vendéglőjéből indultunk jókor reggel. Ott még megreggeliztünk. Eközben találoztunk a két miskolci színésznővel. A dobsinai barlangtól ugyanazon az úton jövünk, amerre mentünk. Újra eljövünk a sziklakapu alatt, majd Sztraunánál térünk el a Dobsina felé vezető úton. Meglehetős fárasztó út ez is. Tegnap is nagyon kifáradtunk, most meg jókor újra folytatjuk az utat. Dobsina völgyben fekszik, úgy kell oda leereszkedni. Az egész út hegyről lefelé visz. Már a dombos részről végiglátni a városon, hiszen egész alattunk van. Végigmegyünk a városon. Az úton végig folyik egy patak, mindenütt az úttal egy irányban. Szép a polgári

iskolája. Különben nemigen városias kinézésű, de azért kedves külseje van. Egyenesen az állomásra megyünk. Ott már vár a vonat, s mi megyünk vele Rozsnyóig. Meglehetős egyhangú az út. Rozsnyón a kisállomáson leszállunk. Mi ketten Újszászyval bemelegyünk a városba szállást keresni, a fiúk addig ott maradnak az állomáson a csomagokkal. Utunk a temető mellett visz el, azután egy kórház következik, előtte apácák állanak. Beérkezünk a városba a főtérré. Úgy látszik első látásra is, ez a központja a városnak. Itt van a lutheránus meg a katolikus templom, középen egy ledöntött szobor, a Kossuthé, azután meg egy női szobor, gr. Andrássy Franciskáé. A városháza mellett van egy szálloda: Arany Sas a neve. Itt érdeklődünk szállás után, de itt nincs üres szoba. Keresünk egy másik szállodát, a tér másik oldalán: Weinberger. Nagy, de piszkos szálloda, de nincsen más. Itten veszünk három szobát. Azután elmegyünk ketten a paphoz. Réz László volt azelőtt a rozsnyói pap, nem régen halt meg. Megmutatják, hogy hol lakik a pap. Egy emeletes házban a Berzétei úton. Felmegyünk oda az emeletre. Éppen ebédnél ülnek, a pap meg két nő. Szívesen fogadnak, elbeszélgetünk vele, és szállás után kérdezősködünk. Ő mondja a Weinberger szállodát, így béreljük aztán ki. Szívesen látnak min-

ket, még meg is ebédeltetnek. Ez a pap pesti hitoktató volt, Kardos Lajos a neve. Újszászy mondja, hogy őt is egy Kardos nevű hitoktató tanította a Markó utcai gimnáziumban. Azt mondja, hogy én voltam az. Mindjárt megvan az ismeretség. Különbözik a pap is (aki itt most helyettes lelkész) Patakon végezte a teológiát. Eljövünk aztán tőle, és megyünk a fiúkhoz. Ők mondják, hogy náluk is járt az a Kardos, és adott nekik 50 koronát. És nekünk erről nem szólt semmit.

Bevonulunk aztán a vendéglőbe, és elhelyezkedünk a szállásunkon. Itt már városban vagyunk, fontos, hogy jelentkezünk a rendőrségen. A fiúk addig bemennek ebédelni, én meg a városházára, a rendőrségre megyek. Egy fiatalember tud ottan magyarul, az tolmácsol. Egy hölgy megcsinálja az útlevét láttaozását. Addig ottan megvárom. Kérdegetnek tőlem egyet-mást. Mi a két arany a galléron, tizedes? Nem, mondom, főhadnagy. Mit tanulnak a cserkészeknél, kérdi. Azt, amit egy önkéntes iskolában. Céllovés, stb., fegyveres katonai kiképzés, mondom nekik, hogy egy kicsit ijedjenek meg. Viszem vissza az útleveleket, s én is megebédelek.

Az a tervünk, hogy délután kimegyünk Krasznahorkára. Igen borús idő mutatkozik, de azért ki kell menni feltétlenül. Szükségem van egy gumikabátra,

amit már Kassán is, Iglón is akartam venni. Itt váltok be pénzt, s megveszem, 130 koronába kerül. Az idő is kitisztul, s mi megyünk a híres krasznahorkai várat megnézni. Egy ódon, régi kapu alatt megyünk ki a főtérről, s körülbelül 3 kilométert megyünk Rozsnyótól olyan kisebbfajta erdőn meg cserjésen keresztül, amikor a vetésre kijutva előttünk áll hatalmasan, fenyegetően emelkedve magasba a krasznahorkai vár. Már így messziről is gyönyörű látvány.

Felelevenedik emlékünkből mindaz, amit róla hallott vagy olvasott az ember, nemcsak az, hanem mindaz az érzés, amit a Krasznahorka büszke vára éneklése idéz fel az ember lelkében. Előbb a falun, Váralján kell keresztülmenni, majd az Andrassy urasági udvaron át lehet feljutni a várba. Elég meredek ez a hegy is. Jól kifűjjük magunkat, mire felérkezünk. Ott vagyunk a vár előtt. Előtte, a kapu előtt vagy négy vaságyú hosszú csöve mered kifelé. Persze csak ócskaságok. De úgy hozzáillenek a hangulat felkeltéséhez. Bemegyünk a várba. A kapus kislány vezet fel és megmutatja a vár régi szobáit. Rengeteg érdekes régiség benne. Aztán megnézzük a Franciska múzeumot. Gr. Andrassy Dénesnek volt a felesége ez a Franciska, aki nem grófi családból származott, ezért a család ki is közösi tette. Azért is van külön mau-

zóleumba eltemetve. De a múzeuma itt van benn a várban. Rengeteg jót tett a néppel, nagyon szerették. A szobra is azért állott ott Rozsnyón. A család címerében ez a két jelmondat szerepel: „Non videri sed esse” és „fidelitate et fortitudine”. Az ajtók felett feliratok: „Mi a boldogság? Az élet javai használatára örvendezni. Ez a mező gyönyörűség. A léleknek nyugodalma, ez a valódi boldogság”, stb. ilyen félek. Eszünkbe jut „A lőcsei fehér asszony” regénye, és mindaz, ami erre a várra vonatkozik. Látjuk az ágyút, amivel az Andrassy gyerek az apjára lőtt. Az út is szépen látszik. Majd elmegyünk a várkapornába. Itt megdöbentő látványként tárul az ember elé Serédy Zsuzsanna, Andrassy Istvánné holtteste. Ott fekszik üveg koporsóban a templomi szószékkel szemben. Keze félig felemelve, teste bebalzsamozva. Története A lőcsei fehér asszonyban leírva. Akkor emelte fel a kezét, mint haldokló, mikor a kisfia az apjára lőtt ágyúval. Igen erőt vett rajtunk a hazafiság. Kiállunk a várköfalra és elénekeljük „Krasznahorka büszke várát”-t meg a Himnuszt meg a Hiszekegyet. Itt nem hallják a csehek, itt falu van alattunk. Újszászy haragszik érte. Megyünk aztán haza. Rozsnyón a vendéglőbe lemegyünk meginni egy pohár sört. Ott vagyunk öten. Egy műasztalos odajön, ez rendel nekünk,

s odahívhatja a cigányt is. Ott húzatunk aztán mi magunk nótákat. „Krasznahorka” meg „Szomorúan szól a magyar nóta”. Igen nagy bátorságunk van, igaz, hogy már kifelé is áll a szekerünk rúdja. A vendéglőben mindenki minket figyel. Ott vannak cseh tiszték is. Aztán feljövünk, lefekszünk, de nagyon drukkolunk, hogy mi lesz érte nekünk. Egy baka ott áll a vendéglő udvarán, s minket keres. Ő is cserkész. A nagyszombati Trnavai zsidó csapatban van. Igen ragaszkodik hozzánk, el nem megy egy lépésre sem tőlünk, mindenben segíteni akar. Pedig tudja, hogy magyarok meg keresztények vagyunk. Én Békével meg Perjéssyvel alszom egy szobában. Holnap, vasárnap megyünk már haza. Eredetileg innen a Szádelői völgyön akartunk gyalog menni, de igen ki vagyunk dülve, így vonattal megyünk Bánréve felé haza. Ez a terünk.

1925. május 17., Patak

(Itt üres lapok következnek. Benke Kálmán elgondolása az lehetett, hogy leírja a megérkezést, esetleg az összegezést, de ez elmaradt).

(A kéziratot bevezette és közzéteszi: Benke György.)